

Göç, Kültürleşme ve Yetişkin Eğitimi

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 20.09.2022

Makale Kabul Tarihi: 04.10.2023

Yazar Bilgileri:

Kenan ÇAKABEY

Göç Uzmanı,

Göç İdaresi Başkanlığı

kenancimcik@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9237-0898

Öz

Arap Baharı protestolarının ardından başlayan şiddet hareketlerinin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan'daki asker sayısını azaltacağını ilan ettiği dönemlerin denk geldiği 2015 yılı ve sonrasında başlayan kitlesel düzensiz göçmen ve sığınmacı hareketliliği birçok ülkeyi zor durumda bırakmıştır. Bu durum, ülkeleri yıllardır tartışıyor oldukları göçmenler hakkında tekrar konuşmaya itmiş, önyargı ve olumsuzlukları yeniden su yüzüne çıkarmıştır. Açıklanan gerekçe bağlamında, bu çalışmanın konusunu yerel toplum ve göçmenler arasında oluşabilecek kategorik önyargı ve olumsuzlukların kültürleşme politikaları ve yetişkin eğitimi bağlamında nasıl ele alınabileceği oluşturmaktadır. Göçün kültürleşme bağlamında ele alınarak uygulanacak yetişkin eğitimi politikalarının sağlayabileceği yararlar çalışmada ele alınmıştır. Kültürleşme ve yetişkin eğitiminin sınırlıkları ele alınarak çalışma tartışma ve sonuç kısmıyla bitirilmiştir. Çalışmada kültürleşme politikalarının yetişkin eğitimi müfredatını ve politikalarını nasıl şekillendireceği detaylı şekilde ele alınmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, kültürleşme, yetişkin eğitimi, uyum, sosyal uyum.

Migration Acculturation and Adult Education

Research Article

Article Arrival Date : 20.09.2022

Article Acceptance Date : 04.10.2023

Author:

Kenan ÇAKABEY

Migration Expert,

Presidency of Immigration Management,

kenancimcik@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9237-0898

Abstract

The violent movements which started after the Arab Spring protests and announcement of the United States of America's about reducing the number of troops in Afghanistan came at the same time in 2015, caused mass movement of irregular migrants and asylum seekers and left many countries in a difficult situation. This situation has pushed countries talking about immigrants once again, whom they have been discussing for years, and has brought prejudices and negativities to the surface. One of the subject explained in this study is how the categorical prejudices and negativities between the local society and immigrants can be handled in the context of acculturation and adult education policies. The benefits of adult education policies for migrants and local communities are discussed in the study within the context of acculturation. The study was concluded with the discussion and conclusion part with the limitations of acculturation and adult education. In the study, how acculturation policies can shape adult education curricula and policies are not discussed in detail.

Keywords: Migration, acculturation, adult education, cohesion, social cohesion.

1. Giriş

Dünyada insanlar savaş, siyasi ve sosyal baskılar, şiddet eylemleri, yoksulluk, eğitim ve iş bulmak gibi çeşitli nedenlerle ülke içinde ve ülkeler arasında yer değiştirmektedir. Bunun dışında günümüzde devletler kendi ekonomilerini güçlendirmek, sosyal ihtiyaçlarını karşılamak, insani yardım, tarihi bağlar, sınırlarını kontrol etmede yaşanan yetersizlikler gibi farklı nedenlerle isteyerek ve/veya istemeden göçmen kabul etmektedir (Şeker, 2015:11). Yasal olarak bir ülkeye giriş yapan bir kişi düzenli göçmen olarak adlandırılırken, yasadışı şekilde giriş yapmış olması durumunda ise düzensiz göçmen olarak adlandırılmaktadır. Bunun yanında ırkı, dini, tabiiyeti, siyasi görüşü veya belirli bir toplumsal azınlığa mensup olduğu için zulüm gören veya zulüm görme korkusuyla ülkesinde korunamayacağını düşünüp başka ülkelere sığınanlara ise sığınmacı denilmektedir. Türkiye’de Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre sığınmacılar uluslararası koruma başvuru sahibi olarak kabul edilmektedir. Uluslararası koruma başvuru sahibine ülke makamları tarafından resmi olarak uluslararası koruma verilmişse mülteci olarak adlandırılır. Düzenli veya düzensiz göçmen, sığınmacı veya mülteci olan her bir insanın göç hikayesi vardır ve hepsi göçmendir.

Göçmenliğe yol açan göç hareketliliği, insanların farklı kültürlerle karşılaşmalarına, kendi kültürünü farklı coğrafyalara taşımalarına neden olmaktadır. Göçmenler, göç ettikleri ülkelerde kültürel değişimleri beraberinde getirmektedir. Kültürel değişimler ve yeni yaşantılar göçmenlerde kültürleşme, kültürlerarası öğrenme şeklinde isimlendirilen olguları meydana getirmektedir. Kültürleşme, iki veya ikiden fazla kültür arasında uyumlu bir şekilde yaşamayı ifade etmektedir. Bunun yanında, kültürleşme iki veya daha fazla grup ve bunların üyeleriyle temas sonucu oluşan kültürel ve psikolojik değişimi de ifade etmektedir (Berry, 2005: 698).

Arap Baharı protestolarının ardından başlayan şiddet hareketlerinin ve Amerika Birleşik Devletleri’nin Afganistan’daki asker sayısını azaltacağını ilan ettiği dönemlerin denk geldiği 2015 yılı ve sonrasında başlayan kitlesel düzensiz göçmen ve sığınmacı hareketliliği öncelikle komşu ülkeleri daha

sonra hedef ülkeleri zor durumda bırakmıştır. Ülkeler kitlesel akınların yarattığı zorluğu ve düzensiz göçmen geçişlerini engellemek için tel, çelik veya beton duvarlar inşa etmiştir. Örneğin, Afganların geçiş güzergâhı üzerinde olan istisnasız bütün ülkeler sınırlarını teller veya duvarlarla güçlendirmiştir. Pakistan, İran, Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan; çoğunlukla Afgan ve Suriyelilerin kitlesel akınlarına karşı hudutlarını korumak için sınırlarına koruma amaçlı önlemler getirmişlerdir (VOA, 2020; İran Press, 2021; Dumbrava, 2022; Anadolu Ajansı, 2022). 2014 ile 2022 arasında, Avrupa Birliği'nin (AB) dış sınırlarındaki ve AB/Schengen bölgesindeki sınır tellerinin toplam uzunluğu 315 km'den 2.048 km'ye çıkmıştır (Dumbrava, 2022).

Kitlesel akınların ve düzensiz göçmen hareketliliğinin yarattığı yeni durum, ülkeleri yıllardır tartışıyor oldukları göçmenler hakkında tekrar konuşmaya itmiş, önyargı ve olumsuzlukları yeniden su yüzüne çıkarmıştır. Sebebi ne olursa olsun, yaşanan yoğun göç hareketlerinden dolayı aynı coğrafya üzerinde farklı kimlik ve kültüre sahip insan kitleleri ortaya çıkmakta ve bu yapıya sahip ülkelerde homojen bir nüfus kitlesi bulmak oldukça zorlaşmaktadır (Berry 1974:17; akt. Koçak, 2020:2). Gruplar ve bireyler arasında etkileşime neden olan göç hareketleri, yeni kültürel çatışmaları ve kültürleşme streslerini beraberinde getirmektedir (Berry, 2005:700) Kendi kültürü ve yerel toplumun kültürü olmak üzere, iki veya daha fazla kültürü bir arada yaşayan göçmenlerin uyum düzeyi daha yüksektir. Ayrıca bireysel ve durumsal özelliklerin (yaş, dil yeterliliği, kültürel yakınlık vb.) yeni kültürel çevreye uyumu kolaylaştırdığı da ifade edilmektedir (Ward, 2001:413; Akt. Şeker, 2015:). Ancak toplumun ve göçmenlerin kabul düzeyinin benzer veya yakın olmaması durumunda kültürel, sosyal veya psikolojik direnç oluşmaktadır. Göçmenlerle yerel toplum arasındaki kültürel farklılığın yaratacağı olası sorunların kültürleşme ve yetişkin eğitimi politikaları ile çözülebileceği makalenin hipotezidir. Bu bağlamda, çalışmada uluslararası göç ve kültürleşme; yetişkin eğitimi bağlamında araştırılarak, derlenen bilgiler nitel araştırma yöntemi ve bilgisiyle sunulmuştur. Uluslararası göç hareketliliği,

kültürleşme, kültürleşme ve yetişkin eğitimi politikaları birbiriyle temas eden konular olarak makalede yer almaktadır. Başka bir deyişle makalede kültürleşme ve yetişkin eğitimi konuları uluslararası ve ulusötesi göç bağlamında ele alınmıştır. Bu açıdan dış göç alan toplumlarda kültürleşme ve uyum politikalarına neden gerek duyulduğu ve göçmenlere ve yerel topluma yönelik kültürleşme politikalarına yetişkin eğitiminin katkısının nasıl olabileceği akademik literatür ışığında ele alınmaya çalışılmıştır.

2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

İç göç ve dış göç yaşayan kişilerin kültürleşme ihtiyaçlarının farklılaşan yönleri bulunmaktadır. Dış göçle gelen göçmenlerin ve yerel toplumun kültürleşme ihtiyaçlarının karşılanmasında, göçmenler ve yerel toplum arasında yaşanabilecek olası sorunların azaltılmasında yetişkin eğitiminin araç olarak kullanılabilmesi makalenin temel amacı arasında yer almaktadır. Çalışmanın konusunu yerel toplum ve göçmenler arasında oluşabilecek kategorik önyargı ve olumsuzlukların kültürleşme ve yetişkin eğitimi politikaları bağlamında nasıl ele alınabileceği oluşturmaktadır. Göçün kültürleşme bağlamında ele alınarak uygulanacak yetişkin eğitimi politikalarının sağlayabileceği yararlar çalışmada ele alınmıştır. Çalışmada, kültürleşme politikalarının yetişkin eğitimi müfredatını ve politikalarını nasıl şekillendireceği detaylı şekilde ele alınmamıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimleyici araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler; eğitim, sosyoloji, uluslararası ilişkiler, psikoloji alanından derlenerek, betimsel analiz yapılarak yorumlanmıştır.

3. Göç ve Kültürleşme

Göç; bireylerin hareketliliği temelinde sosyal, psikolojik, ekonomik ve dinamik bir süreçtir. Bu hareketliliğe katılan bireyler için de göçmen terimi, tanım olarak kullanılmaktadır. Göç, kültür değişmelerinin ana nedenidir; çünkü gelenekleri, tutum ve davranışları birbirinden farklı olan göçmenlerle yerli halkın bir arada yaşayabilmeleri için birbirlerinin gelenek ve âdetlerini benimsemeleri veya hiç olmasa karşı tarafın aynı gelenek ve davranışlara sahip olabileceğini kabul etmeleri gerekmektedir (Karpas, 2013:82). Göç, göçmen

grubunun bir kısmının yerel toplumunun bir kısmına olan uyum süreci olarak da ifade edilmektedir (Bourhis vd., 1997:369). Bu adaptasyon süreci genel olarak entegrasyon olarak adlandırılmaktadır. Ancak entegrasyon kelimesinin negatif ve pozitif çağrışımlara sahip olması, entegrasyon politikaları uygulanan göç alan toplumları zor durumda bırakmaktadır. Bu durum politik tartışmaları beraberinde getirmektedir.

Göçün ekonomik, kültürel, sosyal işlevlerinin dışında; İçduygu (2010:19), ulusal ve uluslararası işleviyle beraber, siyasal bir işlevinin olduğunu da vurgulamaktadır. Günümüz Avrupası'nda göçmenlerin en önemli konuların başında gelmesi, göçün önemli siyasal araçlardan birisi olduğunu göstermektedir. Göçmenlerin hareketliliği, özellikle Batı ülkeleri için büyük toplumsal, ekonomik, siyasal sıkıntılara sebep olmaktadır. Bu nedenle söz konusu ülkeler özellikle düzensiz göçün önlenmesi konusunu öncelikli politika haline getirmiştir. Bu durum, çok kültürlülük politikalarının iflas etmesine neden olmuştur

Göçmenlerin kıta Avrupası'na göçü, kıtayı birçok kültürün yaşadığı birlik haline getirmiştir. Çok kültürlülük, aynı ortamı paylaşan birden fazla farklı kültürün varlığından kaynaklanan bir gerçekliktir (Yalçın, 2004:69). Düzensiz göçmenlerin yarattığı korku, Avrupa toplumlarının çok kültürlülük politikalarını sorgulamalarına, hatta Birleşik Krallık eski başbakanı David Cameron ve Almanya eski başbakanı Angela Merkel'in çok kültürlülüğün bittiğini açıklamalarına neden olmuştur (BBC, 2010; The Guardian, 2011). Göçmenlerin ve göçmen nesillerinin buldukları topluma yeterince adapte olamamaları, uyum sağlamamaları, farklı bir ifadeyle entegrasyonlarının yetersiz olması, Avrupalıları çok kültürlülük politikaları yerine yeni politika arayışlarına itmiştir. Göçmenlerin kendine özgü kültürlerini yaşadıkları yeni ülkelere taşınması, yeni ülkelerindeki yerel kültürle çatışmaya itmektedir. Bu çatışma, çocukların kendilerini ne çoğunluğa ne de azınlık kültürüne "ait" buldukları bir yabancılaşma ve tecrit duygusuna katkıda bulunabilir (Bhugra ve Ayonrinde, 2004:15). Başka bir deyişle, kültürleşme ve etnik etkileşim sonucunda sosyal uyumun sağlanamaması durumunda Berry'e (2005:699) göre, çatışma ve stres meydana gelmektedir. Göçmenler ile yerel toplum arasındaki

kültürel çatışmaların azaltılmasında entegrasyon (bütünleşme) ve asimilasyon politikaları daha çok ön plana çıkmıştır. Dünyada şimdiye dek uygulanagelen entegrasyon ve asimilasyon politikalarının olumsuz çağrışımlara sahip olduğu değerlendirildiğinden, göçmenlerin buldukları ülkelerdeki kültürel ve sosyal uyumları tartışmalara neden olmaya devam edecektir. Özetlemek gerekirse, çok kültürlülük politikalarının iflas etmesi alternatif politikaların üretilmesine duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Göçmenlerin kültürleşmesi, göç ve kültürleşme, yetişkin göçmenlerin eğitimi konuları da bu bağlamda akademik yazında tartışma konusu olmaya devam edecektir.

Bütün grup ve bireyler kültürleşmeyi aynı düzeyde yaşamamaktadır, birey ve grupların sürece katılımları farklı düzeyde cereyan etmektedir (Berry, 2005:704). *Berry, bu durumu kültürleşme süreci olarak adlandırmaktadır.*

Kişilerin (öz kültürel kimliklerini ve miraslarını devam ettirme arzusuyla) kendi gruplarına ya da (çoğunlukla iletişim kurma ve kaynaşma arzusuyla) baskın topluma yönelme olasılıkları dikkate alınarak dört kültürleşme yönelimi belirlenmiştir (Akt. Saygın ve Hasta, 2018:115). Berry (2005:705), gruplararası kültürleşme yönelimlerinin entegrasyon (bütünleşme), asimilasyon, ayrılma (seperasyon), marjinalleşme şeklinde gerçekleştiğini açıklamaktadır. Berry (2005:705), entegrasyonun mümkün olabilmesi için baskın grubun açık ve kapsayıcı olması gereğine vurgu yapmıştır. Berry'nin entegrasyon modeli baskıcı grubun iyi niyetine ihtiyaç duyduğundan kapsamlı bir kültürleşme modeli geliştirilmelidir. Ayrıca entegrasyon terimi kültürel çeşitlilik yerine bütünleşmeyi ön plana aldığından gizli asimilasyon anlamına da gelmektedir. Berry'nin, entegrasyon ve asimilasyon modelinin aslında tek model olduğu yumuşak ve sert entegrasyon ya da tek başına entegrasyon olarak ifade edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Berry, seperasyonu baskın grup kültürünü reddetme olarak alırken, marjinalleşmeyi hem kendi hem de baskın toplumun kültürünü reddetme şeklinde tanımlamıştır. Bu bağlamda, marjinalleşme kültürel bir olgudan ziyade daha çok psikolojik bir olguya dönüşmektedir. Bu nedenle marjinalleşmeyi kültürleşme yönelimi olarak gören yaklaşım tartışılır halde gelmektedir. Bu bakımdan indirgemeci bakış açısıyla bakıldığında Berry'nin dört faktörlü kültürleşme modelinin aslında entegrasyon (bütünleşme)

marjinalleşmeyi kültürleşme yönelimi olarak gören yaklaşım tartışılır halde gelmektedir. Bu bakımdan indirgemeci bakış açısıyla bakıldığında Berry'nin dört faktörlü kültürleşme modelinin aslında entegrasyon (bütünleşme) ve seperasyon (ayırma) olarak iki model oluşturduğu görülecektir. Entegrasyon ve seperasyon dışında, göçmenlerin toplumdaki kültürel ve sosyal etkileşimlerine ilişkin alternatif bir model olarak kültürleşme modeli ön plana çıkmaktadır (Şekil 1). Berry'nin kültürleşme yönelimleri içinde yer alan entegrasyon (bütünleşme) modelinin geliştirilmiştir hali şeklinde düşünülmüş, böylelikle kültürleşme ayrı bir model olarak bağlama oturtulmuştur. Kültürleşme sürecinde, aralarında gerçekleştirdikleri karşılıklı etkileşimin bir sonucu olarak hem ana akım toplumun hem de göç etmiş olan azınlık toplumun dilinde, değerlerinde ve davranışlarında değişimler meydana gelmektedir (Saygın ve Hasta, 2018:113).

KÜLTÜRLEŞME YÖNELİMLERİ		
Kültürleşme	Bütünleşme	Dışlama
Geçişlilik Çok kültürlülük Çok dillilik Gönüllü katılım	Baskın kültüre uyum Zorla katılım	Baskın kültür reddi Yabancılaşma
	ÇIKTI	
Sosyal uyum	Asimilasyon	Marjinalleşme

Şekil 1. Alternatif Kültürleşme Yönelimleri

4. Kültürleşme

Kültürleşme; gelenekler, dil gibi çeşitli konularda yeni toplumun kültürü ile orijinal kültürün etkileşimidir (Şahin, 2010:230). Kültürleşme kavramı, ülkemiz akademik yazınında son yıllarda yoğun olarak kullanılan kavramlar arasında yer almıştır, ancak daha çok çok kültürlü batı yazınında farklı anlam ve atıflarla kullanılmıştır. Kültürlerarası psikoloji alanında en çok araştırma yapmış araştırmacı olan Berry (2005:698), kültürleşmeyi iki ya da daha fazla kültürel grup veya üyeleri arasındaki temasın çift yönlü kültürel ve psikolojik değişim sürecine yol açması şeklinde tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu, kültürleşmeyi "bir kültürün ya da bir kültür ögesinin başka bir kültüre

girmesi sonucu her ikisinin de değişmeye uğraması sürecidir” şeklinde açıklamaktadır (Ertürk, 2021:114). Türk Dil Kurumu, kültürleşmeyi iki kültürün değişmesi olarak ele alsa da kültürleşme her iki kültürü koruyarak dönüştürmeyi ifade etmektedir Redfield, Linton, and Herskovits (1936: 149) ise, kültürleşmeyi, “farklı kültürel gruplardaki bireylerin ilk kez sürekli bir araya gelmeleri ve sonrasında kendi orijinal kültürlerinden bir tanesinin veya her ikisinin değişime uğraması” şeklinde tanımlamıştır. Özetlemek gerekirse; kültürleşme, çok kültürlü ve göç alan toplumlarda karşılaşılan psiko-sosyal veya psiko-kültürel bir fenomendir.

Kültürleşme; bireylerin toplumun normlarını, kurallarını ve beklentilerini öğrendiği, bunlara adapte olduğu ve alıştığı süreç olan sosyalleşmenin bir altkümesidir (Üstündağlı, 2009:54). Kültürleşme, göçmenlerin baskın toplumun tavırlarına, değerlerine ve davranışlarına uyum göstermesi olarak tanımlanmıştır (O’guinn, Lee ve Faber, 1986: 579). Bu tanıma göre, kültürleşme, baskın toplumun normlarına uygun davranmaktır. Tanım kültürleşmeyi betimlediğini iddia etmektedir ancak gerçekte ise asimilasyonu tanımlamış bulunmaktadır.

Kültürleşme süreci çoğu zaman birbirinin dilini öğrenme, yemek çeşitlerini paylaşma, giyinme şekillerine adapte olma, her gruba özgü sosyal etkileşime girmeye neden olmaktadır (Berry: 2005:700). Bu bağlamda kültürel etkileşimin olması, tek başına kültürleşmenin gerçekleşmesini başka bir deyişle uyumu sağlamamaktadır. Berry’nin açıkladığı gibi; uyumun kültürleşme sürecinin bir sonucu olduğuna, kültürleşme ve uyumun aynı şeyler olmadığına dikkat etmek gerekir (Saygın ve Hasta: 2018:319).

Göçün en önemli insan ögesi kültürleşme süreci, bir tarafta birey ve aile ilişkilerinden diğer tarafta gruplar arası ilişkilere uzanır; psikolojik ve sosyoekonomik-kültürel uyumu içerir (Kağıtçıbaşı, 2014:121). Kültürleşme sürecinde birey; sadece kültürel değişiklikler değil, aynı zamanda fiziksel, biyolojik, politik, ekonomik, sosyal değişiklikler de yaşamaktadır (Şeker ve Boysan, 2013:20). Şeker ve Boysan, Berry’nin kültürel ve psikolojik değişim olarak açıkladığı kültürleşme sürecine biyolojik değişim faktörünü eklemiştir. Kültürleşmenin sürecinin biyolojik faktör olan yaşa bağlı olarak farklı şekilde

yaşanabileceği araştırmalarda yer almaktadır. Erken göç, ergenlik veya yetişkinlik çağındaki göçten daha farklı psikolojik adaptasyonlara veya gelişimsel değişikliklere yol açmaktadır. (Schonpflug, 1997:53). Biyolojik faktör, psikolojik ve kültürel değişimi etkileyen en önemli faktörler arasında sayılabilir. Bireyin yaşı, eğitim durumu, öğrenmeye yatkınlığı, psikolojik hazır bulunmuşluğu gibi faktörler kültürleşme sürecini hızlandıran veya azaltan etkenler arasında yer almaktadır. Bu nedenle kültürleşme sürecinde erken yaş kadar, eğitim de önemli faktörler arasında sayılmaktadır. Örgün eğitime devam edemeyen bireylerin hayat boyu öğrenme programları ve yetişkin eğitimi ile kültürleşme sürecine dâhil edilmesi mümkündür.

İki veya daha fazla grubun karşılıklı temas tecrübelerinin baskın olmayan grup ve üyelerinin daha çok etkilenmesi süreci kültürleşmeyi ifade ettiğinden kültürleşme araştırmaları daha çok baskın olmayan gruplar (göçmenler, azınlıklar v.b.) üzerine odaklanmış, baskın grupları göz ardı etmiştir (Berry, 2001:616). Yerel toplumun da kültürleşmenin parçası olması durumunda bütünleşme sağlanmış olacaktır. Ancak bütünleşme çeşitliliği, çoğulculuğu, gönüllülüğü ikinci planda tuttuğundan önceki başlıkta açıklanan kültürleşme modeli ortaya atılmıştır. Kültürleşmeyi ideal şekilde gerçekleştirmenin yolu örgün eğitimin yanında yetişkin eğitim müfredatını kültürleşme politikaları ile uyumlu hale getirmektir. Verilen eğitimlerin tek taraflı olması ve sadece baskın olmayan grubun eğitilmesi durumunda kültürleşme sürecinin zamanla başka sosyal formlara evirilebileceği sosyolojik bir gerçekliktir. Entegrasyon, seperasyon gibi kültürleşmenin de sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklara sonraki başlıkta değinilecektir.

5. Kültürleşmenin Sınırları

Kültür dinamiktir, durağan değildir, başka toplumlardan etkilenir ve başka toplumları etkiler. Bu anlamda kültür bir sürekliliği ifade etmektedir. Durağan olmayan kültüre sonradan başka kültürlerin eklenmesi, kültürün dinamik olması nedeniyle doğasına aykırıdır. Ancak bu kültürlerin birbirini etkilememesi, değiştirmemesi anlamına gelmemektedir. Örneğin, Türklerle özdeşleşen baklavayı, Yunanlılar ve başka bazı kültürler de benimsemektedir. Yine aynı şekilde Mevlana'nın Afgan, İran ve Türk milletlerinde kabul görmesi,

kültürel geçirgenliğin yani kültürleşmenin en güzel örneklerindendir. Göçmenler, kültürleşmenin en önemli aktörleridir ve başka kültürlerin ülke içindeki toplumsal/kültürel sermayesi konumundadır. Bu toplumsal ve kültürel sermayeyi, ülkeler kültürleşme yöntemiyle kendi ülkelerinin toplumsal sermayesine katması durumunda, yerel toplumda toplumsal huzur ve sosyal uyumun tesis edilmesi yolunda bir adım atılmış olur. Zor durumda kaldıkları veya ekonomik zorluk yaşadıkları bir ülkede, çok farklı bir kültürde yaşamak ve çalışmak zorunda kalan göçmenlerin konumlarının iyileştirilmesi ve bunlardan tamamen bağımsız olarak, ön yargı ve özellikle yabancı düşmanlığı ile mücadeleyi hedefleyen bazı önlemlerin alınması, yeni politikaların geliştirilmesinin gerektiği açıktır (Erder, 2010:52).

Psikolojik hazır bulunmuşluğu veya öğrenme isteği eksik olan bireyler, değişim konusunda daha az istekli olacak ve içinde buldukları yeni kültürü tanıma konusunda daha az çaba harcayacaktır. Göçmenlerin ve yaşadıkları toplumun hazır bulunmuşluk ve kabul düzeyi de değişim konusundaki istekliliği, kültürleşmeyi olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan göçmenlerin eğitim eksiklikleri veya istihdam piyasasına dâhil edilememesi, yetişkin eğitiminin yetersiz kalması veya emeklerinin sömürülmesi gibi nedenlerle baskılanan göçmenlerin olumsuz davranışları ve işledikleri suçlar; yabancı düşmanlığının olmadığı toplumlarda dahi yabancı korkusunu ve düşmanlığını tetikleyebilmektedir. Yabancı korkusunu yaratan nedenler öğrenilmeden veya çözülmeden, yabancı düşmanlığı konusunda yapılması düşünülen çalışmalar eksik kalacaktır. Yabancı korkusunun önyargı temelinde yaygınlaşmasını önleme yollarından bir tanesi, yerel topluma göçmenler ve geldikleri ülkeler hakkında bilgilendirme yapmaktır. Yerel toplumların yabancı düşmanlığı ve göçmenlerin olumsuz davranışları kültürleşmenin en önemli sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Bu sınırlılığın aşılması kısmen örgün ve yetişkin eğitimi politikalarının kültürleşme bakış açısıyla şekillendirilmesi ile mümkündür. Bu bakımdan kültürleşme politikaları ve yetişkin eğitiminin birlikte ele alınması yerel toplumun ve göçmenlerin karşılıklı yaşadıkları problemlerin azaltılmasında önemli bir rol oynayabilecektir.

6. Kültürleşme ve Yetişkin Eğitimi

Yetişkin eğitimi, örgütlenmiş eğitimin okul dışı ayağını tamamlayan ve yetişkinler için girilen sistemli, planlı ve programlı bir etkinliktir (Bilir, 2013:29). Bir tür müfredat dışı eğitim olan halk eğitimi, örgün eğitime katılarak sosyal hareketliliğe dâhil olamayanlara ikinci fırsat sağlayarak eğitime ve bilgilendirme yöntemidir. Dünyada yetişkinlerin okul dışı eğitim etkinliklerinden kitlesel olarak yararlanmaları kuşkusuz 1452’de Alman mucit John Gutenberg’in matbaayı bulup geliştirmesinden sonra olmuştur (Bilir, 2013:29). Ancak yetişkin eğitimi örgün eğitim kadar kapsayıcı olmadığından yetişkin eğitiminin kapsamı ve rolü sınırlıdır. Bugünkü anlamda dünyada yetişkin eğitiminin kurucusu hiç şüphesiz, kuzeyin en büyük eğitimcisi unvanını taşıyan ve yüksek halk okullarının kurucusu olan Danimarkalı din adamı Grundtvig’dir (Bilir, 2013:30). Grundtvig, aydın sınıfla uygarlığın ve kültürün en alt seviyesinde olan halkın büyük kümeleri arasındaki uçurum arasında halk okulları ile köprü kurmuştur. Yetişkin eğitiminin amaçlarından bazıları şunlardır: okuma-yazma eğitimi, mesleki yetiştirme ve bilgi tazeleme, öğrenmeyi öğrenme, aile eğitimi, tüketici eğitimi, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi, yurttaşlık eğitimi, tamamlayıcı eğitim, serbest zaman eğitimi, insani becerilerin geliştirilmesi (Duman, 2006; akt. Ünlühisarcıklı, 2013:95). Yurttaşlık eğitimi, dil ve okuma yazma eğitimi, mesleki yetiştirme, insani becerilerin geliştirilmesi ve diğer tamamlayıcı halk eğitimlerinin yerel topluma uygulanması ekseninde kültürleşme politikaları göçmenlere de uygulanabilir.

Uygulanacak halk eğitimi programları, hem yerel toplumun hem de göçmenlerin eğitim ve bilgi seviyesini yukarıya taşıyacaktır.

Yetişkin eğitimi, kültürleşme farklı bir deyişle uyum politikalarını yerel toplum ve göçmenlerin olumsuz davranışlarını azaltmada olumlu olarak kullanılabilecek önemli bir öğrenme ve sosyalleşme aracıdır. Genel olarak, yetişkin eğitiminin modern toplumların doğasında bulunan yeni durumlar, geçişler, kötüye gidişler veya zorluklarla başa çıkmada bireylere ve topluma yardımcı olacağı varsayılmaktadır ve beklenmektedir (Käpplinger, 2020:294). Bu nedenle günümüzün savaşlardan sonra en zorlu yaşam olaylarından olan

göçmen hareketliliğinin yerel toplumda yarattığı zorlukların yetişkin eğitimi kapsamında azaltılması kabul edilen bir yaklaşımdır. Ancak göçmenlere ve yerel topluma uygulanacak yetişkin eğitiminin, etkili ve verimli olabilmesi kültürleşme ve kültürlerarası öğrenmeyi dikkate aldığı ölçüde mümkündür. Kültürleşme politikalarının başarılı olması için örgün ve yetişkin eğitimi kapsamında göçmenlerin geldiği ülkelerinin olumlu ve olumsuz yanlarının yerel topluma aktarılması gerekmektedir. Göçmenlerin ülkeleriyle ilgili olumlu ve olumsuz yaşantıları kendileriyle taşıdıkları göz önünde bulundurulduğunda yerel toplumun doğru bilgiyi birinci elden öğrenmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Göçmenleri geldikleri ülkelerindeki yaşantıları ve davranış biçimleriyle tanıyan yerel toplumun ön yargı geliştirmesi, göçmenleri kategorik olarak kötülemesi mümkündür. Ancak örgün ve yetişkin eğitiminde yapılacak bilgilendirmeler ile göçmenlerin menşe ülkelerinin olumlu ve olumsuz yönleriyle tanıtılması göçmenlere yönelik kategorik yaklaşımları ve temelsiz ön yargıları azaltacaktır.

Göçmenlerin bazılarının ülkelerindeki olumsuzluklardan kaçtıkları için sığınmacı konumuna düştükleri, bazılarının ise bu olumsuzları geldikleri ülkelerde de sürdürmeye çalıştıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle olumsuzluklardan kaçıp koruma arayan insanlarla bu olumsuzlukları vardıkları ülkelerde de sürdürmek isteyen kişileri ayırmak, koruma arayan insanların kültürleşme politikalarıyla yerel topluma uyum sağlamaları için örgün ve yetişkin eğitimin imkânlarından yararlanmak gerekmektedir. Bu bağlamda, yerel topluma yönelik ülke bilgilerinin verilmesi, göçmenlere ise yerel topluma uyumlarını artıracak eğitimlerin verilmesi, sosyal hizmetlere ve istihdam piyasasına erişim sağlamaları için bilgilendirme yapılması kültürleşme politikalarının bir parçasıdır.

Kültürleşme politikalarının daha çok yetişkin eğitimi kapsamında uygulanabilir olduğu araştırmanın temel varsayımı olmasına rağmen örgün eğitim kurumları da halk (yetişkin) eğitimi kurumları ve paydaşları tarafından uygulanacak kültürleşme politikalarının taşıyıcısı konumundadır. Kültürleşmenin sağlanabilmesi için hem yerel topluma hem de göçmenlere düşen görev ve sorumluluklar bulunmaktadır. Bu sorumlulukların örgün eğitim

ve yetişkin eğitimi programları ile yerel toplum ve göçmenlere aktarılması mümkündür. Hem yerel topluma hem de göçmenlere yönelik uygulanacak kültürleşme politikalarının içeriğinin nasıl oluşturulması ve konularının nasıl seçilmesi gerektiği ayrı bir araştırma konusu olarak ele alınabilir.

7. Tartışma ve Sonuç

Yabancı düşmanlığı veya göçmenlerin yerel topluma karşı takındığı olumsuz tutum bir tür kültürel veya sosyal direnç olarak adlandırılabilir. Göçmenlerin veya yerel toplumun birbirine karşı geliştirdikleri kültürel veya sosyal direnç kültürleşme başka bir deyişle sosyal uyum politikalarının uygulanmasıyla kısmen çözülebilir. Devlet genel olarak eğitim sistemi, kamu yönetimi ve medya aracılığı ile göçmenlik ve uyum konusundaki ideolojik durumunu meşrulaştırarak kamu tutumlarını ve politikalarını etkiler (Şeker, 2015:12). Bu bakımdan, yerel toplum ve göçmenlere yönelik örgün ve yetişkin eğitimi politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Yerel topluma yönelik göçmenlerin geldiği ülkelerin olumlu ve olumsuz bütün yönleriyle örgün eğitim ve yetişkin eğitimi kurumlarında anlatılması göçmenlere yönelik kategorik ön yargıların azaltılmasına katkı sağlayabilir. Bunun yanında kültürleşme politikalarının yetişkin eğitim kurumları aracılığıyla uygulanması göçmenlerin yerel topluma uyumlarının arttırılmasını sağlayacaktır. Kültürleşme politikaları yerel toplum ve göçmen toplumuna yönelik olarak farklı eğitim ve bilgilendirme politikalarını kapsamalıdır.

Kültürleşme sürecinde diğer kültürü tanıma, dil yeterliliği, değer ve kuralların öğrenilmesi önemlidir (Şeker: 2015:22). Diğer kültürü tanıma kapsamında ülkelerin tanıtılması, dil ve kültürel kursların düzenlenmesi yetişkin eğitimi kapsamında yapılabilecek kültürleşmeyi artırabilecek faaliyetlerdir. Örneğin, yerel topluma yönelik farklı ülkelerin bilgilerinin tarafsız aktarılması, göçmenlerin ve sığınmacıların ülkelerinden ayrılma nedenlerinin anlatılması, göçmenleri ve sığınmacıları tanıma ve tanıtmayı amaçlarken göçmenlere verilecek eğitimler ve bilgilendirme faaliyetleri ise göçmenlerin yerel topluma uyumlarını sağlamayı amaçlamalıdır.

Göç ederek gelen farklı grupların toplum içindeki uyum ve kültürleşme stratejilerinin sosyal politikalar açısından ele alınması, ülkedeki uygulamalar ve göçmenlerin kültürleşme tercihleri arasında paralelliğin sağlanması, toplumu oluşturan gruplar arasında ahengi sağlayacağı ve sürdüreceği düşünülmektedir (Şeker, 2015:26). Yetişkin eğitimi politikaları ve diğer politikalarla yerel toplum ve göçmenler arasında kültürleşme ve sosyal uyum düzeyinin artırılmaması durumunda göçmenlerin bireysel olarak geldiği ülkeye geri gönderilmesi uluslararası ve ulusal hukuk bağlamında değerlendirilmelidir. Bunun dışında, kültürleşme politikaları uygulayan ülkelerin göçmenler ve sığınmacılar için cazip hale gelip gelmeyeceği tartışma konusudur.

Ahmet İçduygu'nun göçü siyasal bir olgu olarak da ele aldığını hatırlatarak, uyum ve kültürleşme politikalarının da siyasal bir olgu olduğu ve bu olgunun siyasal parti politikalarını şekillendirdiği vurgulanmalıdır. Ülkeler; güvenlik, ekonomik, kültürel, politik nedenlerle göçmenlere yönelik uyum ve kültürleşme politikalarını uygulamak yerine, tamamen kapalı kapı politikasını tercih edebilirler. Ancak göç hareketliliğini bütünüyle bitirmenin mümkün olup olmadığı tartışma konusudur. Böyle bir durumda dahi, ülkeler vatandaşlarını diğer ülkeler hakkında bilgilendirmeye devam edebilir. Çünkü ülkeler arasında göç hareketliliği azalsa da devletlerarası diplomatik ve ticari ilişkilerin süregelen bir olgu olduğu göz önüne alındığında, yerel toplumun diğer ülkeler hakkında belli konularda eğitilmesi ve bilgilendirilmesi örgün ve yetişkin eğitiminin sorumlulukları arasında yer almaktadır.

8. Kaynaklar

- Berry, J. W. (2001). A psychology of immigration. *Journal of social issues*,57(3), 615-631.
- Berry, John W (2008). Globalisation and acculturation, *International Journal of Intercultural Relations*”, 32.4 :328-336.
- Berry, John W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures, *International journal of intercultural relations* 29.6: 697-712.
- Bhugra, D., & Ayonrinde, . (2004). Depression in migrants and ethnic minorities. *Advances in Psychiatric treatment*, 10(1), 13-17.
- Bilir, Mehmet (2013). Yetişkin Eğitimi, Derleyenler: Yıldız, Ahmet, Uysal Meral, Kalkedon Yayınları, 2013.
- Bourhis, R. Y., Moise, L. ., Perreault, S., & Senecal, S. (1997). Towards an interactive acculturation model: A social psychological approach. *International journal of psychology*, 32(6), 369-386.
- Erder, Sema (2010). Düzensiz Göç, Göçmen Korkusu ve İçişen Tepkiler. *Türkiye’ye Uluslararası Göç*, 41-56.
- Ertürk, Hülya Anakız (2021). Almanya’da Yaşayan Türklerin Kültürleşme Süreçlerinin Kişilerarası İletişim rÇeçevesinde İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi
- Esser, Hartmut (2010). Assimilation, Ethnic Stratification, or Selective Acculturation. *Recent Theories of the Integration of Immigrants and the Model of Intergenerational Integration. Sociologica* 4.1: 0-0.
- İçduygu, Ahmet (2010). Türkiye’de Uluslararası Göçün Siyasal Arka Planı: Küreselleşen Dünyada 'Ulus-Devleti İnşa Etmek ve Korumak'. *Türkiye’ye Uluslararası Göç*, 17-40.
- Kağıtçıbaşı, ğÇidem (2014). Kültürleşme ve Aile İlişkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), 120-127
- Käpplinger, Bernd (2020). Modernisation of organisations due to migration? Mixed blessings in adult education centres in Germany *European journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 11(3), 293-308.
- Karpat, H. Kemal (2013). Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler, Timaş Yayınları, 2.Baskı.

- Koçak, Ömer Faruk (2020). Kişilerarası İletişim Bağlamında Kültürleşme ve Sosyokültürel Adaptasyon: Uluslararası Öğrencilere İlişkin Nicel Bir Araştırma, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi
- O'guinn, Thomas C., Lee, Wei-Na & Faber, Ronald J. (1986). Acculturation: The Impact of Divergent Paths on Buyer Behavior. *Advances in Consumer Research*. Vol.13, pp. 579-583.
- Redfield, R., Linton, R. and Herskovits, M. J. (1936). Memorandum for the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38: 149–152. doi:10.1525/aa.1936.38.1.02a00330
- Rudmin, F. W. (2003). Critical history of the acculturation psychology of assimilation, separation, integration, and marginalization. *Review of general psychology*, 7(1), 3.
- Sam, David Lackland, and Brit Oppedal (2003). "Acculturation as a developmental pathway." *Online readings in psychology and culture* 8.1: 6.
- Saygın, S., Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 312-333.
- Schönpflug, U. (1997). Acculturation: Adaptation or development. *Applied Psychology*, 46(1), 52-55.
- Şahin, Birsen (2010). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırması: Kültürleşme. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 55: 103-134.
- Şeker, B. D. (2015). Göç ve uyum süreci: sosyal psikolojik bir değerlendirme. In *Göç ve uyum*. Transnational Press London.
- Şeker, Betül Dilara, Murat Boysan (2013). İnanlı Geçici Sığınmacıların Kültürleşme Tercihlerinin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*: 18.
- Ünlühisarcıklı, Özlem (2013). Yetişkin Eğitimi, Derleyenler: Yıldız, Ahmet, Uysal Meral, Kalkedon Yayınları, 2013.
- Üstündağlı, Elif (2009). Balkan göçmenlerinin Türkiye'de kültürleşmeleri sürecinde Türk tüketim kültürüyle olan etkileşimi, Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi
- Yalçın, Cemal (2004). *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.

9. Online Kaynaklar

- Anadolu Ajansı, Türkiye sınır güvenliğini en üst düzeye çıkarıyor, 13 Nisan 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiye-sinir-guvenligini-en-ust-duzeye-cikariyor/2562663> (erişim tarihi: 26.01.2023)
- British Broadcasting Corporation (BBC), State multiculturalism has failed, says David Cameron, 5 Şubat 2011, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-12371994> (erişim tarihi: 15.09.2022)
- Costica Dumbrava, Walls and fences at EU borders, Kasım 2022, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733692/EPRS_BRI\(2022\)733692_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733692/EPRS_BRI(2022)733692_EN.pdf) (erişim tarihi:27.01.2023)
- Iran Press News Agency, Iran-Pakistan border fencing to be completed within a year, 17 Temmuz 2021, <https://iranpress.com/content/43916/iran-pakistan-border-fencing-completed-within-year>(erişim tarihi: 26.01.2023)
- The Guardian, Angela Merkel: German multiculturalism has 'utterly failed', 17 Ekim 2010, <http://www.theguardian.com/world/2010/oct/17/angela-merkel-german-multiculturalism-failed> (erişim tarihi: 15.09.2022)
- Türk Dil Kurumu Online Sözlüğü, www.sozluk.gov.tr (erişim tarihi: 19.09.2022)
- Voice of America (VOA), Pakistan Says Afghan Border Fence Nearly Complete, 4 Aralık 2020, <https://www.voanews.com/a/south-central-asia-pakistan-says-afghan-border-fence-nearly-complete/6199164.html> (erişim tarihi: 26.01.2023)